

ao. alueen teoksia on julkaistu äskettäin). Teokseen on sisällytetty laaja liiteosa, jossa esitellään tarkempia lähteitä tutustuttavaksi. Teokseen olisi kuitenkin voinut liittää enemmän kuvitusta, jota kautta lukija saisi havainnollisen, konkreetin käsityksen Bysantista. Jäin esimerkiksi kaipaamaan kuvia rikkaasta ikoniperinteestä, koska materiaalia siltä alueelta ainakin olisi löydettävissä. Lisäksi teoksessa on vain vähän syvempää, filosofista pohdiskelua Bysantin kulttuurielämästä, kuten arvoista, sivistyksestä ja oppineistosta. Teos painottuu taloudellisten, hallinnollisten ja poliittisten tekijöiden kuvailuun. Lukijana jäin kaipaamaan visuaalisia elementtejä ja kulttuurin laajempaa esittelyä, jotka olisivat antaneet ainakin minulle elävämmän kuvan Bysantista.

Dosentti Eeva Kallio toimii erikoistutkijana Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksella.

Supersankarien pyörittämä tuotantolaitos: kuva Amerikan koulureformista.

Tuure Tammi

Davis Guggenheim 2010. Waiting for 'Superman'. USA. 111 min.

Davis Guggenheimin *Waiting for 'Superman'* tarkastelee amerikkalaisen julkisen koulutusjärjestelmän kriisiä. Guggenheimin mukaan ongelmana on, että peruskoulutuksen tuloksellisuus ei ole noussut, vaikka rahoitusta on lisätty tasaiseen tahtiin viimeisen neljän vuosikymmenen ajan. Oppilaat eivät saavuta kansainvälisesti kilpailukykyistä tasoa akateemisissa tiedoissa. Tästä kertovat standardisoitujen testien tulokset, joita ohjaaja esittelee animaation keinoin. Erityisen kalliiksi kansantaloudelle tulevat koulupudokkaat, joita julkisissa lukioissa (*high school*) koulunsa aloittaneista on Guggenheimin mukaan yli puolet. Määrällisen tutkimustiedon esittämisen ja asiantuntijoiden haastattelun lomassa elokuva seuraa viiden perheen tuskaisaa taivalta heidän tavoitellessaan lapselleen mahdollisuutta menestyä elämässä. Sekä julkisilla että yksityisillä varoilla rahoitettuun (vaikkakin yksityisten organisaatioiden johtamaan) *Charter*-kouluun pääseminen koetaan ainoana keinona selviytyä, mutta koska hakijoita on enemmän kuin paikkoja, on lasten osallistuttava arvontaan. Ohjaaja toteaa, ettei hyvän koulutuksen saaminen saa perustua tällaiseen "supersankarin odottamiseen", vaan sen pitäisi kuulua kaikille. Mikä sitten on syynä julkisten koulujen menestyksettömyydelle?

Eroon sitruunoista

Pyrkiessään tuomaan esiin koulutuksellisuuden epätasa-arvoisuuden syitä Guggenheim tulee tehneeksi muutamia harmillisia yksinkertaisuuksia. Ensimmäinen niistä on yksi eloku-

van pääargumenteista, jonka mukaan huonot testitulokset johtuvat huonoista opettajista. Elokuva perustelee väitettä muun muassa esittämällä erään oppilaan kuvaamaa videomateriaalia, jossa opettajat näyttäytyvät välinpitämättöminä ja luokkahuoneen kurin menettäneinä palkkatyöläisinä. Guggenheim syyttääkin opettajien liittoja siitä, että ne antavat tällaisen toiminnan tapahtua vedoten opettajien yhdenvertaisuuteen. Opettajien virassapysymisoikeus estää irtisanomiset ja täten mahdollistaa kasvatuksellisen työn laiminlyönnit. Elokuva on tulkittu kannanotoksi opettajien liittoja vastaan ja koulujen yksityistämisen puolesta (Ayers 2010). Muun muassa Smith (2010) toteaa, että elokuvan kautta vanhempien on mahdollista vihdoinkin havahtua huomaamaan kuinka pahasti opettajien liitot pettävät lapsia. Guggenheim itse kertoo CBS- uutisten haastattelussa, ettei elokuva pyri mustamaalaamaan liittoja. Hän asettuu täysin liittojen olemassaolon puolelle, kunhan ne taistelevat parhaiden opettajien puolesta. (Couric 2010.)

Tilanne on saanut koomisia piirteitä, joista hyvänä esimerkkinä esitetään niin sanottu "sitruunatanssi". Vuosittain rehtorit kokoontuvat yhteen puhumaan huonoista opettajistaan (sitruunoista), vaihtamaan näitä keskenään samalla toivoen, että saisivat vaihdossa jonkun paremman. Tässä yhteydessä ei pohdita huonojen opettajien välinpitämättömyyden taustalla olevia mahdollisia syitä, kuten vaikkapa masentuneisuutta tai voimattomuutta. "Sitruunatanssin" ansiosta kysymys syistä opettajien oireilun takana on mahdollista sivuuttaa. Vaikka *No child left behind* on elokuvan iskulause, tulee se huomaamattaan tukeneeksi vastakkaisista ajattelutapaa tarkastellessaan opettajia. Nimittäin dikotomiaa vahvoista ja heikoista opettajista, joiden työssä jaksaminen on heidän itsensä harteilla. Opettajan vaikutus oppilaan oppimiseen luokkahuoneen sisällä on erittäin merkittävä, mutta ei ainoa tekijä. Lisäksi elokuva jättää tarkastelematta minkälainen vaikutus luokkahuoneen ulkopuolisilla ympäristöillä on oppilaan oppimiselle.

Keinoiksi opettajien tason parantamiseen pohditaan huonojen opettajien erottamista, byrokraattista opettamisen laadun arviointijärjestelmää ja palkan sitomista tehokkuuteen, mutta yhteistyö- ja tukiverkoston tai opettajankoulutuksen kehittämisen mahdollisuuksia tai alueellisten, taloudellisten ja sosiaalisten epätasa-arvoisuuksien poistamista ei tarkastella. Suomeen viitataan pariin otteeseen koulutuksen mallimaana, mutta ei pohdita minkälaiset toimet ovat mahdollisesti johtaneet Suomen tilanteeseen.

Tiedonsiirtoa ja testausta

Toinen hieman hämmäntävä koulureformin lähtökohta on elokuvassa esitetty kapea oppimiskäsitys, jota esitellään yhdessä elokuvan animaatioista. Opettaja kulkee luokassa, avaa oppilaiden päitä ja kaataa tietoa sisään. Useat erilaisia vaatimuksia esittävät agendat saavat opettajan hämilleen ja hän tulee lopulta kaataneeksi tiedon pulpetille. Animaatio joko parodioi tai painottaa käsitystä, jonka mukaan oppiminen on yhdensuuntaista (tietäjästä tietämättömään kulkevaa) tiedonsiirtoa. Valitettavasti tämä jää elokuvan ainoaksi näkemykseksi oppimisesta, sivuuttaen muun muassa oppijan oman aktiivisen roolin, sosiaalisen, yhteiskunnallisen ja kulttuurisen kontekstin sekä ja vuorovaikutuksen merkityksen oppimisprosessissa. Elokuva tukee käsityksiä opettajasta tiedon auktoriteettina sekä oppilaasta ajattelun kohteena ja objektina.

Guggenheim esittää aivan aiheellisesti, että useat päällekkäiset ja keskenään ristiriitaiset opetussuunnitelmat ja agendat hämärtävät opettajien käsitystä siitä, mitä kouluissa oikeastaan tulisi opettaa. Tässä olisi mielestäni voinut tarkastella mikä merkitys yhtenäisillä ja useita tieteen- ja taiteenaloja kattavalla opetussuunnitelman perusteilla tai opettajankoulu-

tuksen tasokkuudella voisi olla koulujen tasa-arvopyrkimyksen toteuttamisen kannalta.

Elokuva antaa ymmärtää, että menestyksekkäs tiedonsiirto on luettavissa standardisoitujen testien tuloksista. Koska huonot testitulokset johtuvat huonoista opettajista, ohjaajan mukaan menestyksettömät naapurustot johtuvat itse asiassa menestyksettömistä kouluista. Kritiikkinä julkisia oppilaitoksia kohtaan esitettäköön, että niissä vierailu on toimittajilta kielletty ja siksi dokumentissa ei ole ajankohtaista materiaalia näiden koulujen arkitodellisuudesta. Ohjaaja tosin antaa myös valheellisesti ymmärtää, että *Charter*-koulut ovat poikkeuksellisen menestyksekkäitä. Ravitch (2010) esittää, että nämä koulut, joista itse asiassa vain yksi viidestä menestyy hyvin, usein "hyllyttävät" huonoimmat oppilaansa testien ajaksi nostaakseen tuloksiaan ja lisätäkseen paineita julkisten koulujen lakkauttamiseksi. Hänen mukaansa myös yksi elokuvan sankareista, Geoffrey Canada, tekee näin omassa *Charter*-koulussaan. *Charter*-koulujen alkuperäinen idea antaa keskittyneempää opetusta heikoimmin menestyneille oppilaille on täten muuttunut näitä kouluja rahoittavien yritysten pyrkimyksiksi yksityistää koulutus ja avata markkinoille lisää liikkumatilaa. (Ravitch 2010.) Elokuvan onkin esitetty pyrkivän koulujen yksityistämiseen ja markkinalogiikan omaksumiseen kasvatuksessa (Ayers 2010). Tosin Guggenheimia on myös puolustettu esittämällä, ettei hänen pyrkimyksensä ole osoittaa *Charter*-koulujen ylivertaisuutta, vaan painottaa, että kunnianhimoisimpien opettajien ansiosta myös heikoimmilta naapurustoilta tulevat oppilaat voivat menestyä (O'Hehir 2010). Voisiko myös olla, että näihin kouluihin arpaonnella päässeet oppilaat ovat jo lähtökohtaisesti motivoituneita testeihin mitattavien tietojen opiskelusta? Sosiaalisesti ja taloudellisesti ongelmaisen lähiön koulun oppilaiden mieliä saattavat painaa muut asiat. Paikallaan olisi ollut pohtia, mikä merkitys pelkällä testituloksiin tuijottamisella itsellään on koulutusjärjestelmän kriisille.

Guggenheimin supersankarit

Guggenheimin huoli oppilaiden heikoista akateemisista taidoista lienee aiheellinen, tuleehan koulun pyrkiä mahdollistamaan yhdenvertaiset lähtökohdat oppilailleen. Sikäli hänen puheenvuoronsa on nähtävä rakenteellista syrjintää vastustavana. Kuitenkin, koulun merkitystä tarkastellaan ainoastaan instrumentalistis-ekonomisen kasvatusihanteen näkökulmasta jättäen huomiotta muun muassa sosiaalisen, yhteiskunnallisen, emotionaalisen ja henkisen kasvun ulottuvuudet. Toisin sanoen, koulukasvatus esitetään välineenä tuottaa kilpailukykyä markkinoille. Tämä näkemys sopii aiemmin esitettyihin käsityksiin oppilaista pelkkinä kasvatustoiminnan objekteina, opettajista yhteisöstä irrallaan olevina menestyksekkäinä tiedonsiirtäjinä tai välinpitämättöminä häviöinä sekä standardisoiduista testeistä ainoina oppimisen mittareina. Niin kasvatuksen kuin ihmisenkin arvo näyttäytyy perimmältään instrumentaalisena.

Guggenheim tekee terävän huomion, että siinä missä maailma koulun ulkopuolella on muuttunut, koulu ei ole. Koulu ei nykyisellään kykene vastaamaan uudenlaisiin tiedontarpeisiin. Amerikkalainen julkinen koulutusjärjestelmä ei hänen mukaansa tällä hetkellä edes pyri mahdollistamaan kaikille yhtäläisiä mahdollisuuksia jatko-opintoihin, vaan ennemminkin tukee vallitsevaa yhteiskuntarakennetta. Tämä huomio mahdollistaisi laajemman historiallis-yhteiskunnallisen pohdinnan. Kuitenkin Guggenheim päätyy rakentamaan koulureforminsa juuri vanhentuneille periaatteille, nostaen opettajan omnipotentin supersankarin asemaan.

Lopuksi

Koulujärjestelmää koskevat dokumenttielokuvat pääsevät harvoin elokuvateattereiden ohjelmistoihin. Sikäli *Waiting for 'Superman'* omaa suuren potentiaalin vaikuttaa ihmisten ajatteluun. Sekä liberaalit että konservatiivit ovatkin jo kilpaa ylistäneet elokuvaa arvioissaan (Goldstein 2010). Elokuva on tosin myös kritisoitu tutkimustiedon epätarkkuuteen, perimmäisiin motivaatioihin ja kasvatustieteelliseen tietämättömyyteen liittyen (ks. Ayers 2010; O’Hehir 2010; Ravitch 2010).

Dokumenttielokuvilla pyritään usein vetoamaan ihmisiin. Elokuvan loppuosan arvontatilaisuus sai varmasti monet katsojat liikuttuneina miettimään miten koulujärjestelmän voisi uudistaa. Toivon todella, että elokuvan myötä keskustelu koulureformista ja sen taustaoletuksista lisääntyy. Vielä enemmän toivon, että lapsesta ja ihmisestä tulee tämän keskustelun ja reformin todellinen päämäärä.

Lähteet

- Ayers, Rick 2010. An Inconvenient Superman: Davis Guggenheim's New Film Hijacks School Reform. The Huffington Post. [www-lähde]. < http://www.huffingtonpost.com/rick-ayers/-an-inconvenient-superman-b_716420.html?view=print > (Luettu 17.11.2010).
- Couric, Katie. "Waiting for 'Superman'" a "Wake Up Call" on Education. CBS Evening News. [www-lähde]. < http://www.cbsnews.com/8301-500803_162-20017500-500803.html > (Luettu 17.11.2010).
- Goldstein, Patrick 2010. How did 'Waiting for 'Superman's' David Guggenheim become the right wing's favorite liberal filmmaker? Los Angeles Times. [www-lähde]. < http://latimesblogs.latimes.com/the_big_picture/2010/09/how-did-davis-guggenheim-become-the-right-wings-favorite-liberal-filmmaker-.html > (Luettu 17.11.2010).
- O’Hehir, Andrew 2010. "Waiting for 'Superman'": Can public education be saved? Salon. [www-lähde]. < http://www.salon.com/entertainment/movies/our_picks/index.html?story=/ent/movies/andrew_ohahir/2010/09/22/waiting_for_superman > (Luettu 17.11.2010).
- Ravitch, Diane 2010. The Myth of Charter Schools. The New York Review of Books. [www-lähde]. < <http://www.nybooks.com/articles/archives/2010/nov/11/myth-charter-schools/?pagination=false> > (Luettu 17.11.2010).
- Smith, Kyle 2010. Film's anguished lesson on why schools are failing. New York Post. [www-lähde]. < http://www.nypost.com/p/entertainment/movies/film_anguished_lesson_on_why_schools_sVrG14FnpTSMYYQuPywSIM > (Luettu 16.11.2010).

Tuure Tammi toimii kasvatustieteen jatko-opiskelijana Helsingin yliopiston opettajankoulutuslaitoksessa.